

МОНГОЛ УЛС
НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГА

Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 7,
1 дүгээр хороо, Чингэлтэй дүүрэг,
Улаанбаатар хот, 15160 0035
Утас:(976-11) 32 39 77, 32 71 99
Цахим хуудас: www.ulaanbaatar.mn

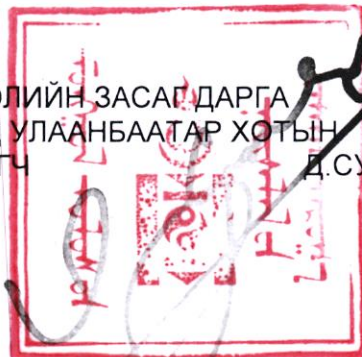
2023. 05. 19 № 01/3151
танай 2023. 04.25 -ны № хя/848 -т

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ
ГАЗРЫН ДАРГА Д.АМАРБАЯСГАЛАН
ТАНАА

Хүний эрхийг хангах Үндэсний хорооны 2023 оны
01 дүгээр тогтоолоор баталсан “Орон нутаг дахь хүний
эрхийн төлөв байдлыг тайлагнах, илтгэх журам”-ын
2.2 дахь хэсэгт заасны дагуу Хүний эрхийн төлөв
байдлын тайланг гаргаж, хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт ²³ хуудастай.

НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГА
БӨГӨӨД УЛААНБААТАР ХОТЫН
ЗАХИРАГЧ Д.СУМЪЯАБАЗАР

1110201000

Хүний нэгж, байгууллагын нэр
Хүний нэгж, байгууллагын нэр

Бичиг хэрэг

Огноо 2021.05.25

14 30 минут

Боловсруулсан: *Хүний нэгж*
Хянасан:
Хувь: 2 Саятай

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

2023 оны 05 сарын 20-ны өдөр

Улаанбаатар хот

Нэгдүгээр бүлэг. Хүний эрхийг хангах үндэсний механизм

Монгол Улсын Их Хурлын 2003 оны 41 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Монгол Улсад хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөр"-ийг нийслэлийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээг авч, хүний эрх, эрх чөлөөг хангах чиглэлээр төрийн болон төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж байгууллагуудтай харилцан хамтын ажиллагааг өргөтгөн, иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах таатай орчин, нөхцөлийг бүрдүүлэхээр ажиллаж байна.

а) Хүний эрх, эрх чөлөөг хангах үндэсний чадавхыг дээшлүүлэхэд хувь нэмэр оруулж, хүний эрхийг хангах үндэсний механизмыг хэрхэн дэмжиж ажилласан мэдээлэл

Нийслэлийн иргэдийн эрүүл, аюулгүй, ая тухтай орчныг бүрдүүлэх хүрээнд хот төлөвлөлт, хот байгуулалт, барилга дэд бүтэц, хот нийтийн аж ахуйн салбарт хамаарах иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлд шууд нөлөөлж байгаа асуудлуудыг шийдвэрлэх чиглэлээр нийт 22 бүлэг сэдвийн хүрээнд 97 төрлийн "Хотын стандарт"-ыг боловсруулахаар төлөвлөснөөс 15 бүлгийн 52 стандартыг Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулаад байна.

Иргэдээс 2022 онд 27,732 ирүүлсэн өргөдөл, гомдлын 2,786 буюу 11,6 хувь гудамж, талбайн тохижилт үйлчилгээтэй холбоотой, 2,766 буюу 10,0 хувь нь Барилгын салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой гомдлууд эзэлж байгаа бөгөөд эдгээр асуудлыг шийдвэрлэх нь хотын тулгамдсан асуудал болоод байгаа юм.

"Хот төлөвлөлт, хот байгуулалт" бүлгийн стандартыг батлуулснаар барилга угсралтын үйл ажиллагаа явуулахад зориулж зассан барилгын аюулгүй ажиллагааны хамгаалалтын түр хашааны орчмоор, түр хашааны доогуур өдөрт 300-600 хүн зорчин өнгөрдөг. Зорчиж буй иргэдийн аюулгүй байдал хангагдах, хөдөлгөөний эрчмийн аюулыг багасгах мөн түүнчлэн барилга угсралт болон зам талбайн засварын ажлын талбайн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал хангагдах чухал ач холбогдолтой юм. Уг стандартын баримт бичгийг мөрдүүлснээр барилга угсралт болон зам талбайн засварын ажлын талбайн хөдөлмөрийн аюулгүй байдал хангагдахаас гадна иргэд, оршин суугчдын аюулгүй амьдрах нөхцөл дээшилнэ.

"Нийтийн эзэмшлийн эд хөрөнгө" бүлгийн бүлгийн баримт бичгийг мөрдүүлснээр нийтийн эзэмшлийн гудамж талбайд байршуулсан эд хөрөнгийн эдэлгээ уртсаж, ашиглалт, засвар үйлчилгээ сайжран иргэдийн ая тухтай орчин бүрдэнэ. Жишээлбэл: Нийслэлийн хэмжээний 1090 хүүхдийн тоглоомын талбайгаас 94% нь буюу 927 нь стандарт шаардлагыг бүрэн хангаагүй ба жилд хүүхдийн тоглоомын талбайгаас 1748 хүүхэд унаж бэртсэн байдаг. /2021 оны ГССҮТ судалгаа/ Дээрх стандартыг батлуулснаар хүүхдийн тоглоомын талбайг стандартын дагуу насны ангиллаар тохижуулах, тоглоомын талбайн төрөл, иж бүрдэл, материалын шаардлагыг ханган хүүхдүүд чөлөөт цагаа эрүүл аюулгүй орчинд өнгөрөөх нөхцөл бүрдэнэ.

"Нийгмийн дэд бүтэц" бүлгийн стандартыг батлуулснаар нийслэлийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн болон хувийн хэвшлийн 281 сургуулийн гадна орчинд судалгаа хийснээс 70% нь буюу 196 сургуулийн гадна орчин стандарт

шаардлагад нийцээгүй нь тогтоогдсон. Тус баримт бичгийг мөрдсөнөөр сургуулийн насны 340,069 хүүхдийн насны онцлогт нийцсэн гадна орчны тохижилт, сургууль орчмын бүсийн зам, замын байгууламж, тэмдэг тэмдэглэгээ, хяналтын камер, орц гарцад тавигдах аюулгүй байдлын шаардлага хангагдан эрүүл аюулгүй орчинд сурч боловсрох нөхцөл хангагдана.

Мөн нийслэлийн хэмжээнд төр, хувийн хэвшлийн нийт 674 цэцэрлэг байгаагийн 70 хувь нь буюу 472 цэцэрлэгийн байгууламжийн гадна орчныг стандартад бүрэн нийцүүлэх шаардлагатай. Энэхүү баримт бичиг нь цэцэрлэгийн гадна орчинд стандарт норм дүрэмд нийцсэн зам талбай, ногоон байгууламж, авто зогсоол, хашаа хайс, орц гарц, тэмдэг тэмдэглэгээ зэргийг цогцоор нь төлөвлөх, байгуулах, ашиглахад нэгдсэн хэм хэмжээг тогтоосон бөгөөд мөрдлөг болгон ашигласнаар цэцэрлэгийн насны 146,530 хүүхэд тэдний эцэг, эх, асран хамгаалагчдын эрүүл аюулгүй байдал хангагдана.

Нийслэлийн хэмжээний 356 эрүүл мэндийн байгууллага түүгээр үйлчлүүлж буй 1,5 сая иргэд, эрүүл мэндийн салбарт ажиллаж буй 31667 ажилчдын эрүүл аюулгүй, ая тухтай гадна орчныг бий болгоход чиглэгдсэн. Тус хотын стандартын баримт бичиг нь түргэн тусламжийн тээврийн хэрэгслийн орц гарц, үйлчлүүлэгчдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн зам талбай, тусгай хэрэгцээний ногоон байгууламж, эмнэлгийн байгууллагаас гарах аюултай хог хаягдал, түүнийг түр хадгалах цэгийг төлөвлөх, байгуулахад нэгдсэн удирдамжаар хангана.

Мөн төрийн байгууллагын гадна орчинд зайлшгүй байх ногоон байгууламж, авто зогсоол, гадна зам талбай, хаягжилт, нийтийн эзэмшлийн эд хөрөнгө, архитектурын элементүүдийг оновчтой төлөвлөх, байгуулахад чиглэгдсэн стандартын хэм хэмжээг тодорхойлсон. Тус баримт бичгийг мөрдлөг болгон ашигласнаар нийслэлийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн байгууллагууд (12 яам, 10 тамгын газар, 97 нутгийн захиргааны байгууллага, 179 хороо, 159 өрхийн эрүү мэндийн төв)-ын гадна орчныг стандарт норм дүрэмд бүрэн нийцүүлж, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх хүртээмж сайжирна.

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй дэд бүтэц” бүлгийн стандарт нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн асуудлаарх хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, орон сууц болон олон нийтийн барилгын гадна орчин, дотоод орон зайд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан төлөвлөлтөд нийслэлд хэрэгжүүлэх хот байгуулалт, хот нийтийн аж ахуйн бүтээн байгуулалт, тохижилт, засвар үйлчилгээний ажил, үйлчилгээг төлөвлөх, удирдан зохион байгуулах, гүйцэтгэх, хяналт тавих үйл ажиллагаанд мөрдөх бөгөөд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй байдлыг сайжруулж нийгмийн харилцаанд бие даан оролцох, ая тухтай амьдрах, нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэх, дэд бүтцийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх юм.

Засгийн газар 2018 оны 50 дугаар тогтоолоор “Бүх нийтийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг баталсан. Энэ хүрээнд иргэдэд хууль зүйн анхан шатны зөвлөгөө өгөх “Эрх зүйн хөтөч” бэлтгэх сургалтыг Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнтэй хамтран 2022 оны 10 дугаар сарын 27, 28-ны өдөр танхимаар, 11 дүгээр сарын 23-ны өдөр цахимаар нийслэлийн хэмжээнд зохион байгуулж, нийт 167 эрх зүйн хөтчийг бэлтгэсэн. Эрх зүйн хөтөч нь өдөр тутам иргэдэд эрх зүйн зөвлөгөө, мэдээллийг хүргэн ажиллаж байгаа бөгөөд нийт 9,136 иргэнд зөвлөгөө өгч ажилласан байна. Үүнд: Багануур дүүрэг 163, Баянзүрх дүүрэг 100, Налайх дүүрэг 46, Сүхбаатар дүүрэг 6914, Сонгинохайрхан 296, Хан-Уул дүүрэг 66, Чингэлтэй дүүрэг 1551 иргэнд тус тус эрх зүйн анхан шатны зөвлөгөө, мэдээлэл өгч ажилласан байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлал, хүний эрх болон орон нутгийн бие даасан байдлыг иргэд, олон нийтэд сурталчлах, ач холбогдлыг таниулах, мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор нийслэлийн ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдын дунд "Би Үндсэн хуульт Монгол Улсын иргэн" сэдэвт эссэ бичлэгийн уралдаан зохион байгуулж, шилдэг сурагчдыг шагнаж урамшуулав. Мөн Монгол Улсын шинэ Үндсэн хууль батлагдсаны 30 жилийн ойн хүрээнд 2022 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдөр нийслэлийн удирдлагууд Ардын Их Хурлын ахмад депутат, Бага хурлын гишүүдийг хүлээн авч хүндэтгэл үзүүллээ.

Хүний эрхийн Үндэсний комиссын гишүүний 2022 оны 04/39 дугаартай зөвлөмж, 01/25 дугаартай шаардлагын дагуу Төрийн албаны тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль болон хүний эрх, эрх чөлөө, иргэдийн мэдээлэл хайх, хүлээн авах эрхийн чиглэлээр Төрийн албаны зөвлөл, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамтай хамтран 2022 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдөр сургалт зохион байгуулж, сургалтад нийслэлийн нутгийн захиргааны байгууллагуудын хууль, эрх зүйн асуудал хариуцсан 71 албан хаагч хамрагдав.

б) Хүний эрх, эрх чөлөөг биелүүлэх чиглэлээр Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, төрийн бус байгууллагууд, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудтай ажилласан сайн туршлага

Хүний эрхийн үндэсний комисстой хамтран үе тэнгийн дээрэлхэлт, ялгаварлан гадуурхалтын талаарх ойлголт мэдлэг олгох, хүүхдийн эрхийн зөрчил, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хүрээнд хүний эрх, хүүхдийн эрхийн мэдрэмжтэй хүүхдийн эрхийн хамгаалагч бэлтгэх сургалтыг дүүрэг бүрээр бүсчилсэн байдлаар 2022 оны 11 дүгээр сарын 29-ний өдрөөс 12 дугаар сарын 02-ны өдрүүдэд 1 дүгээр шатны сургалтыг зохион байгуулж, нийслэлийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 167 нийгмийн ажилтан хамрагдаж, "Хүүхдийн эрх хамгаалагч"-аар бэлтгэгдсэн.

Нийслэлээс иргэдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоор Монголын Хуульчдын холбоотой хамтран 2018 оноос сар бүрийн 3 дахь долоо хоногийн Лхагва гарагт иргэдэд хууль, эрх зүйн зөвлөгөө, мэдээллийг үнэ төлбөргүй хүргэж байгаа бөгөөд өнгөрсөн хугацаанд нийт 6000 орчим иргэдэд үнэ төлбөргүй зөвлөгөө, мэдээлэл өгсөн байна. 2022 онд иргэдэд зориулсан хууль, эрх зүйн үнэ төлбөргүй зөвлөгөө өгөх өдөрлөгийг 75050801, 75050802, 75050803, 75050804 тусгай дугаарын утсаар нийт 11 удаа орон даяар зохион байгуулж, 753 иргэн хамрагдаж, иргэний эрх зүй, захиргааны эрх зүй, эрүүгийн эрх зүй болон гэр бүл, гэрээний эрх зүй зэрэг сэдвээр хууль, эрх зүйн үнэ төлбөргүй зөвлөгөө, мэдээлэл авсан байна.

Мөн Монголын Хуульчдын холбоотой хамтран "Хуульчийн Про Боно өдөрлөг"-ийг 2019 оноос хойш уламжлал болгон зохион байгуулж, өнгөрсөн хугацаанд өдөрлөгөөр дамжуулан нийт 20,000 гаруй иргэдэд үнэ төлбөргүй зөвлөгөө, мэдээлэл өгсөн байна. 2022 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдөр "Хуульчийн Про Боно өдөр-2022" өдөрлөгийг Сүхбаатарын талбайд зохион байгуулсан. Өдөрлөгт Монголын Хуульчдын холбооны бүтцийн байгууллага, гишүүн хуульчдаас гадна Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Улсын Ерөнхий прокурорын газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар, Хүний эрхийн үндэсний комисс, Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар, Архивын ерөнхий газар, Монголын Өмгөөлөгчдийн холбоо, Хууль зүйн туслалцааны төв, Нотариатчидын танхим зэрэг байгууллагууд оролцож, 3000 гаруй иргэдэд үнэ төлбөргүй зөвлөгөө, мэдээлэл өгч ажилласан.

Монголын Өмгөөлөгчдийн холбоотой хамтран иргэдэд хууль зүйн үнэ төлбөргүй зөвлөгөө өгөх өдөрлөгийг 2012 оноос хойш жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулж байгаа бөгөөд "Өмгөөлөгч-Танд тусалъя-2022" өдөрлөгийг 2022

оны 06 дугаар сарын 04-ний өдөр Сүхбаатарын талбайд зохион байгуулж, 2000 орчим иргэдэд зөвлөгөө, мэдээлэл өгч ажилласан байна.

Иргэдийн хууль, эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх, хүний эрхийн талаарх мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр "Дэлхийн Монголчуудын Эм Жи Эл радио 88.3" радиотой 3 дахь жилдээ хамтран ажиллаж байгаа бөгөөд иргэдэд замын хөдөлгөөн, электрон тамхи, байгаль орчин, цэвэр ус, хотын соёл, нийтийн тээвэр, Зөвшөөрлийн тухай хууль, "Шар дарцаг" зэрэг 40 гаруй сэдвийн хүрээнд 2022 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрөөс 10 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл "Радио зөвлөгөө" контентын 60 эх бэлтгэж, өдрийн 8 удаагийн давтамжтайгаар нийт 976 удаа цацсан. Мөн "Койн" сэдвийн хүрээнд 2022 оны 05 дугаар сарын 15-ны өдөр Монгол Улсын их сургуулийн Хууль зүйн сургуулийн багш М.Болор-Эрдэнийг оролцуулсан радио подкаст нэвтрүүлэг бэлтгэн 11,000 иргэд, залуучуудад хүргэсэн.

Олон улсын хүний эрхийн өдрийг тохиолдуулан Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн ерөнхий газар, "Эм Жи Эл радио 88.3"-тай хамтран 2022 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдөр "Зочны цаг" нэвтрүүлэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн төлөөллийг оролцуулан, оюуны бэрхшээлийн талаар радио нэвтрүүлэг бэлтгэн радио сонсогчдод хүргэсэн. Мөн Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тулгардаг хүндрэл бэрхшээлийн талаар Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг оролцуулан радио нэвтрүүлэг бэлтгэн 2022 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрөөс 20-ны өдрүүдэд радио сонсогчдод хүргэсэн.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, Зам тээврийн хөгжлийн сайдын 2018 оны А/49 дүгээр тушаалаар батлагдсан журмын дагуу Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн асуудал хариуцсан байгууллагын төлөөллийг Авто зам, замын байгууламжийг ашиглалтад хүлээн авах комиссын бүрэлдэхүүнд оролцуулан ажиллаж байна.

Боловсролын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.4 дэх хэсэгт заасны дагуу "иргэнийг сурч боловсроход үндэс угсаа, хэл, арьсны өнгө, нас, хүйс, хөгжлийн онцлог, эрүүл мэнд, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодлоор нь ялгаварлан гадуурхахгүй байх, эх хэлээрээ сурч боловсрох тэгш боломж, нөхцөлөөр хангана" гэж тусгаж өгсөн бөгөөд тэгш боломж, нөхцөлийг хангахаар боловсролын салбарт Монголын Эмнести Интернэшнл, "WITH" төрийн бус байгууллага, Копиун төрийн бус байгууллага, Японы Хүүхдийг Ивээх Сан байгууллагуудтай санамж бичиг байгуулан холбогдох чиглэлээр хамтран ажилласан.

Барилга, байгууламжийг ашиглалтад оруулах комиссын үйл ажиллагаанд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбоодын оролцоог хангаж ажиллах, барилгын их засвар, шинэчлэл, тохижилтын ажилд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хүртээмжийг холбогдох стандарт норм, дүрмийн дагуу хангуулах хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газрын 2021 оны 212 дугаар тогтоолын дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг хамгаалах байгууллагын төлөөллийг комиссын үйл ажиллагаанд тогтмол оролцуулж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд 17 байгууллагын 27 асрамж, халамжийн төв үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас хувийн хэвшлийн асрамж, халамж 13, Олон улсын 2 байгууллага үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Нийслэлд дунджаар 700-800 гаруй хүүхэд асрамж, халамжийн төвд амьдардаг бөгөөд эдгээр асрамж, халамжийн төвүүдэд шаардлагатай хувьсах зардлыг олгож хамтран ажиллаж байна.

Хотын стандартын талаар мэдээлэл хүргэн, хотын соёлтой, хариуцлагатай иргэн байхад уриалж, "Хотын соёл" салбар зөвлөгөөнийг 2022 оны 11 дүгээр сарын 14-ний өдөр Соёлын төв өргөөнд зохион байгууллаа. Хотын нэгдсэн стандартын

зөвлөгөөний хүрээнд зохиож байгаа энэхүү арга хэмжээнд 7 их, дээд сургуулийн 704 оюутан, хороодын 300 зохион байгуулагч, нийт 904 хүн хамрагдав.

Хоёрдугаар бүлэг. Хүний суурь эрхийг хангасан үйл ажиллагаа

а) Хүний хувийн эрх чөлөө

Амьд явах, уучлал хүсэх эрхийг хангах талаар

Манай улсад архины хэрэглээтэй холбоотой өвчин эмгэг, нас баралт нэмэгдсээр байна. Согтууруулах ундааны хэрэглээтэй холбоотой эмгэгийн тархалт Монгол Улсад 4,44% байгаа нь дэлхийн дундаж (1.4%)-аас 3 дахин их буюу дэлхийд эхний байранд байна.

Өнөөдөр дүүрэг бүрд сэтгэц наркологийн кабинет, аймаг бүрд сэтгэц наркологийн тасаг, кабинетийн үйлчилгээ үзүүлж, улсын хэмжээнд 170 гаруй сэтгэцийн эмч, 220 гаруй сэтгэц донтолтын сувилагч ажиллаж байна. Одоогийн байдлаар 10,000 иргэнд ногдох сэтгэцийн эмч ердөө 0.4 харин наркологийн эмч 0.06 ногдож байгаа нь архины шалтгаант эмгэгээс сэргийлэх, үйлчлүүлэгчид эмнэлгийн тусламж үзүүлэх боломж бүрдээгүй, иргэд тусламж авч чадахгүй байна.

Бодлого хэрэгжүүлэх түвшинд Наркологийн эмнэлгийн бүтэц, дүрмийг шинэчлэн баталж, Аддиктологийн төв болгож шинээр зохион байгуулж, 105 ортой болгон орыг 3 дахин өргөтгөн эмнэлгийн тусламж үзүүлэхээр тусгасан. Иргэдийг хорт зуршлын сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх "Итгэл" төсөлд нийт 100 хүнийг эмчилгээнд хамруулсан.

Гэвч архинд болон мансуурал, донтолттой холбоотой эмгэг нэмэгдэж байгаа ч хүний нөөц сэтгэц донтолтоор мэргэшсэн эмч хүний нөөц дутмаг байгаа тул төрөөс бодлогоор дэмжих шаардлагатай байна. Мөн салбар дундын оролцоотойгоор шийдвэрлэх хэрэгцээ байна.

Хүүхдийн амьд явах эрхийн талаар:

Коронавируст (КОВИД-19) цар тахлын халдварын нөхцөл байдал удаан үргэлжилж, томуу, томуу тест өвчин ихэссэн тул 2022 оны 3 дугаар сараас эхлэн өнөөг хүртэл эрүүл мэндийн байгууллагууд өндөр ачаалалтай ажилласан хэвээр байна.

График №1. 0-5 хүртэлх насны хүүхдийн нас баралтын тоон мэдээлэл

Хүн амын нас баралтын 2022 оны тоон мэдээллээс харахад нийт нас баралт 7,739 байгаагаас 0-5 насны хүүхдийн эндэгдэл 367 буюу 4,7 хувийг эзэлж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд дүүргийн 4 нэгдсэн эмнэлэг, 5 эрүүл мэндийн төвөөр томуу, томуу тест өвчний идэвхжил, дэгдэлтийн үеэр хүүхдийн тасгийн болон яаралтай тусламжаар үйлчлүүлэх хүүхдийн тоо, ачаалал эрс нэмэгдэж, нэгдсэн төлөвлөлтийн дагуу хүүхдийн үндсэн тусламж, үйлчилгээний 835 орыг 482 ороор нэмэгдүүлэн, нийт 1317 ортойгоор, зарим эмнэлгийн насанд хүрэгчдийн дотор, мэдрэлийн тусламж үйлчилгээг бусад төрөлжсөн мэргэжлийн эмнэлгүүд рүү шилжүүлсэн төдийгүй амбулаториор хүүхдийн кабинетын үзлэгийг уртасгасан

цагаар буюу орой 21 цаг хүртэл, амралтын өдрүүдэд 10-17 цагийн хооронд ажиллуулж, хүлээн авах, яаралтай тусламжийн тасагт нэмэлтээр өрхийн эмч нарыг дайчлан 22-24 цаг хүртэл ажиллуулан дотоод нөөц боломжоо ашиглан зохицуулалт хийн ажиллаж байна.

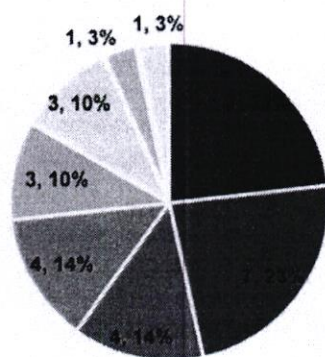
Үүнтэй уялдуулан, хүүхдийн эмч, сувилагч нарын ажлын ачаалал ердийн үеэс 2.5-3 дахин өссөн. Үүнээс шалтгаалан хүүхдийн эмч сардаа 9-10 удаа жижүүрт гарч, өдөртөө тасагт 30-35 хүүхдэд, хүлээн авах яаралтай тусламжийн тасгаар хоногтоо 180-200 гаруй хүүхдэд, Хүүхдийн эрчимт эмчилгээний тасагт 10-15 хүүхдэд тусламж үзүүлж, нэг сувилагч 60-80 хүүхдийн дунд ажиллаж байна.

Үүнээс шалтгаалан хүүхдийн тусламж үйлчилгээг тухай бүрд цаг алдалгүй гүйцэтгэх нөхцөл алдагдаж, хүүхдийн эрүүл мэнд, амь нас эрсдэл нэмэгдэх хандлагатай байгаа тул хүүхдийн эмч, сувилагчийг нэмэгдүүлэх төрийн бодлого дутагдаж байна.

Хүүхдийн хамгаалуулах эрхийг хангах талаар

Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн чанартай 32 дуудлага мэдээлэл хүлээн авч шийдвэрлэн ажилласан.

График №2. Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн дуудлагын төрөл

* Эцэг эх, асран хамгаалагч асран хамгаалах тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлээгүй

* Хүүхдийн бие мах бодид халдсан, эсхүл, үл хайхарсан

* Хүүхдийн сурч боловсрох, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хязгаарласан

* Эрсдэлд нөхцөлөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, мэдэгдэх хүчирхийллээс үүдэлтэй эсэхийг шалгах үүргээ биелүүлээгүй

* Хүүхдийн нэрийг барьж, ашиг олох, эсхүл амь нас эрүүл мэнд, нэр хүндэд харшлах, аюул учруулах тоглоом, наадам, бусад арга хэмжээнд оролцуулсан

Хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа бусад байгууллага нь хүүхдэд аюулгүй, эзлтэй орчин бүрдүүлэх үүргээ биелүүлээгүйгээс хүүхдийн эрх зөрчигдсөн

Хүүхдийн орон байраар зориуд гачигдуулсан

Тэтгэлэг төлөгч шүүхийн шийдвэрээр сар бүл төлбөл зохих хүүхдийн тэтгэмжийг гурван сараас дээш хугацаанд төлөөгүй

Хүүхдийн тусламжийн утас 108 дуудлагад 5894 дуудлагыг хүлээн авч, шийдвэрлэсэн. Нийт дуудлагын 92,31 хувийг хүүхэд хамгааллын дуудлага, 27,92 хувийг үл хайхрах хүчирхийллийн дуудлага эзэлж байна. Хүчирхийлэлд өртсөн нийт 7387 хүүхэд байна. Үүнээс 14 настай хүүхдийн хүчирхийлэл нь хамгийн их 498 буюу 6,74 хувийг эзэлж байна.

Зөрчил гаргагч 4342 байгаа бөгөөд эзж 1538 буюу 35,42 хувийг эзэлж байна. Хүчирхийллийн орчны хувьд гэр бүлийн орчин нийт дуудлагын 77,84 хувийг эзэлж байна. Үүнтэй холбогдуулан хүчирхийллийг бууруулах зорилгоор 24 танхимын сургалтад 7,119 иргэн, 12,065 хүүхэд, 2 цахим сургалтад 3,168 иргэн, 2 нөлөөллийн арга хэмжээнд 106 аж ахуйн нэгж, 1 яриа таниулгад 300 иргэн, 2 хэлэлцүүлэгт 309 хүүхэд тус тус хамруулсан. Нийт давхардсан тоогоор 105 хорооны нийгмийн ажилтанд зөвлөн туслах ажил зохион байгуулж, 4 удаагийн сургалтад 104 нийгмийн ажилтан хамруулж, 23 төрлийн зурагт хуудас, видео бичлэг олон нийтийн сүлжээнд байршуулан 97,758 хүнд түгээн 327 гарын авлага тараасан.

Гэр бүлийн хүчирхийллийн хохирогч, эрсдэлт нөхцөл дэх хүүхдийг байрлуулан хамгааллын үйлчилгээ үзүүлдэг 11 түр хамгаалах байр, нэг цэгийн үйлчилгээний төвүүд 3,105 иргэнд 31,794 хоногийн хамгааллын хариу үйлчилгээг хүргэн ажилласан. Нийт хамгааллын хариу үйлчилгээ авсан 3,105 иргэдээс 2,038 хүүхэд, 1,067 насанд хүрэгч байна. Үүнээс эмэгтэй хүүхэд 1,128 буюу 36,32 хувь, эрэгтэй хүүхэд 911 буюу 29,33 хувь, насанд хүрсэн эмэгтэй 978 буюу 31,49 хувь, насанд хүрсэн эрэгтэй 88 буюу 2,83 хувийг тус тус эзэлж байна.

"Хүүхэд хамгаалал 2022" нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд 2022 онд 4 удаагийн илрүүлэлтийг зохион байгуулж, дүүргийн хүүхэд хамгааллын мэргэжилтэн, цагдаагийн албан хаагч давхардсан тоогоор 168 алба хаагч, 348 газруудаар хяналт шалгалт явуулж, хараа хяналтгүй 15 хүүхэд, эцэг эхийн хараа хяналт сул 48 хүүхэд, хог түүдэг, гуйлга гуйдаг, гар дээрээс худалдаа наймаа эрхэлдэг болон хориглосон ажлын байранд хөдөлмөр эрхэлж байсан 59 хүүхдийг илрүүлэн нийт 122 хүүхдийг олж тогтоон, бүртгэлд оруулан эцэг эх, асран хамгаалагчид нь хүлээлгэн өгч, 13 хүүхдэд хүүхэд хамгааллын түр хамгаалах үйлчилгээ үзүүлэн ар гэрт нь эргэн нэгтгэж, 2 хүүхдийг асрамж халамжийн төвд шилжүүлж, эцэг эх, асран хамгаалагч нарт хууль сануулж, зөвлөгөө өгч ажилласан.

Хүүхдийн эрхийг олон нийтэд түгээх, таниулах, хүүхдийн эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн эсрэг үл хайхрах хүчирхийллийг бууруулах зорилгоор "Хамтдаа хайрлая, хамтдаа хамгаалъя" аяныг зохион байгуулав. Мөн Ерөнхий боловсролын сургуулийн үе тэнгийн дээрэлхэлт, дарамт, ялгаварлан гадуурхалтаас урьдчилан сэргийлэх ажлыг ерөнхий боловсролын 45 сургууль сонгон авч, "Би дээрэлхэхгүй" аяныг 3 үе шаттай зохион байгуулж, 13,520 сурагчдад "Үе тэнгийн дээрэлхэлт ялгаварлан гадуурхалтаас урьдчилан сэргийлэх нь" сургалтыг зохион байгуулсан.

Хүүхдийг бэлгийн хүчирхийллийн хохирогч болохоос урьдчилан сэргийлэх, эцэг, эх, асран хамгаалагчдад үүний хор уршгийн талаар мэдээлэл өгөх, мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэн нийслэлийн 9 дүүргийн 5 сургууль, 5 цэцэрлэгийн 1800 хүүхэд, эцэг эх, асран хамгаалагчид цахим болон танхимын хичээлээр шаардлагатай зөвлөмж, мэдээллийг олгосон. Мөн Хүүхдийн эрхийн улсын байцаагчийн 3 төрлийн зөвлөмж, цахим орчин дахь хүүхдийн эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх 64 төрлийн постер мэдээллийг түгээж цахимаар 811,700 хандалт авсан байна.

Өөрийгөө өмгөөлөх, эрх зүйн туслалцаа авах эрхийг хангах талаар

Монголын Хуульчдын холбоотой хамтран иргэдэд зориулсан хууль, эрх зүйн үнэ төлбөргүй зөвлөгөө өгөх өдөрлөгийг 2018 оноос хойш тасралтгүй зохион байгуулж байна. Тус өдөрлөг нь сар бүрийн 3 дахь 7 хоногийн Лхагва гарагт зохион байгуулагддаг Нийслэлийн Үйлчилгээний нэгдсэн төвийн 6 салбараар дамжуулан, мөн 75050801, 75050802, 75050803, 75050804 тусгай дугаарын утсаар орон даяар зохион байгуулан явуулж байна. Өнгөрсөн хугацаанд тус өдөрлөгт нийт 6000 гаруй иргэн оролцож хууль, эрх зүйн үнэ төлбөргүй зөвлөгөө мэдээллийг өгсөн.

Мөн 2018 оноос хойш Монголын Хуульчдын холбоотой хамтран жил бүрийн 05 дугаар сарын 01-ний өдөр жанжин Д.Сүхбаатарын талбайд "Хуульчийн Про Боно" өдөрлөгийг зохион байгуулж иргэдэд хууль зүйн зөвлөгөө, мэдээллийг үнэ төлбөргүй өгсөн. Өнгөрсөн хугацаанд тус өдөрлөгт 20,000 мянга гаруй иргэд хамрагдсан.

Тус газраас Монголын Өмгөөлөгчдийн холбоотой хамтран 2022 оны 06 дугаар сарын 04-ний өдөр Жанжин Д.Сүхбаатарын талбайд "Өмгөөлөгч танд тусалъя 2022"

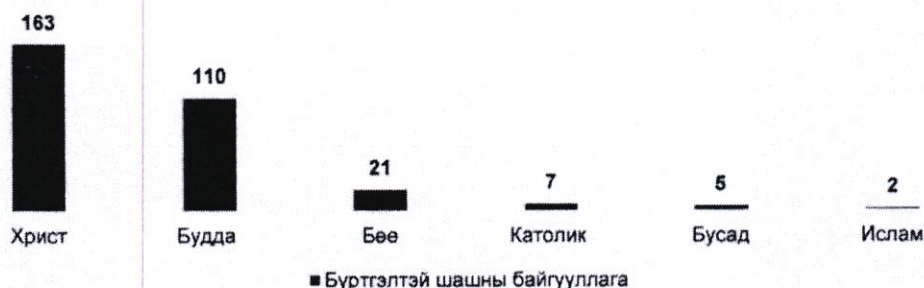
өдөрлөгийг хамтран зохион байгуулсан. Дээрх өдөрлөгт нийт 2,000 гаруй иргэд хамрагдсан.

Шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөөг хангах талаар

Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт шашны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллагуудын талаар тайлан мэдээг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд хагас бүтэн жилээр хүргүүлэн ажиллаж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй бүртгэлтэй шашны байгууллага 308 байна. Үүнээс үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулах хүсэлт сүүлийн 5 жил ирүүлээгүй 101 шашны байгууллага байна.

График №3. Бүртгэлтэй шашны байгууллагыг урсгалаар ангилбал

Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хугацааг 1 жилээр олгодог. Одоогийн байдлаар үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хугацаа нь сунгагдсан 156, зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулахаар хүсэлт ирүүлсэн 12 шашны байгууллага байна. Өөрөөр хэлбэл эдгээр байгууллагаас бусад шашны байгууллагуудын үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хугацаа нь дууссан. Мөн Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хууль батлагдахаас өмнө үйл ажиллагаагаа хугацаагүйгээр явуулахаар зөвшөөрөл авсан манай бүртгэлд хамрагдаагүй шашны байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулдаг.

Зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулаагүй, үйл ажиллагаа явуулж байгаа нь тодорхой бус байгаа шашны байгууллагуудыг татан буулгах, ашгийн төлөө бус төрийн бус байгууллагын жагсаалтаас хасах талаар арга хэмжээг Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс авч хэрэгжүүлэх хэрэгтэй байна.

Шашны гаж урсгал байж болзошгүй 6 шашны байгууллагын үйл ажиллагаа явуулах хугацааг сунгаагүй хэвээр байгаа 4 үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулах хүсэлтийг удаа дараа ирүүлсээр байна. Энэ талаар зохицуулалт байхгүй тул 2017 онд Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас журам боловсруулж, батлуулан Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх хүсэлт явуулсан 4 хуулиар тусгайлан эрх олгоогүй шалтгаанаар бүртгэгдээгүй.

Нийслэлийн хэмжээнд 2017 оноос хойш Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хууль шинэчлэгдэн батлагдах хүртэл шашны байгууллагад шинээр байгуулах зөвшөөрөл олгохгүй байгаатай холбоотой шашны байгууллага шинээр байгуулах 70 хүсэлт ирсэн байна. Үүнийг урсгалаар нь авч үзвэл Будда 13, Христ 54, Ислам 3 байна.

Шашны олон урсгал, байгууллагын төлөөлөл шинээр шашны байгууллага байгуулах зөвшөөрөл олгуулах талаар нэгдсэн шаардлага, хүсэлтийг удаа дараа Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд ирүүлсэн байна. Иймд Төр, сүм хийдийн харилцааны тухай хуулийг шинэчлэх, шинээр шашны байгууллага

байгуулах зөвшөөрөл хүссэн, шаардлага хангаж байгаа байгууллагад үйл ажиллагаа явуулах боломжийг олгох хэрэгтэй байна.

б) Улс төрийн эрх, эрх чөлөө

Төрийн жинхэнэ (захиргааны болон тусгай) алба хаших эрхийг хангах талаар

Тайлант хугацаанд төрийн жинхэнэ албаны удирдах албан тушаалын 52, гүйцэтгэх албан тушаалын 436, төрийн үйлчилгээний байгууллагын төсвийн шууд захирагчийн 55, нийт 526 сул орон тоог хууль, журмын дагуу нөхсөн байна.

Мэдээллийн эрх чөлөө, үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхийг хангах талаар

Жагсаал, цуглаан хийх журмын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар Жагсаал, цуглаан хийхээр төлөвлөсөн гудамж, талбай нь хоёр буюу түүнээс дээш дүүргийн нутгийг хамарч байгаа тохиолдолд нийслэлийн Засаг дарга мэдэгдлийг бүртгэж байна. Жагсаал цуглаан хийх журмын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд заасны дагуу хянан хариуг бичгээр хүргүүлдэг. 2022 онд 30 мэдэгдэл ирүүлснээс бүртгэсэн 4 байна.

Бүртгэхээс татгалзсан үндэслэлийг авч үзвэл Жагсаал цуглаан хийх журмын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг, 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг болон албан ёсны бүртгэлгүй хуулийн этгээд, өөр иргэний нэр дээр мэдэгдэл гаргасан зэрэг үндэслэлээр бүртгээгүй байна.

Жанжин Д.Сүхбаатарын талбайд үндэсний болон Олон Улсын хэмжээний баяр, наадам, урлаг спортын болон бусад арга аливаа арга хэмжээ ихээр зохион байгуулагдах болсонтой холбоотойгоор жагсаал, цуглаан бүртгэх боломжгүй байдал үүсэж байна. Учир нь иргэд болон олон нийтийн эрх ашиг, ялангуяа хүүхдийн эрх ашиг хөндөгдөж болзошгүй нөхцөл байдал үүсэх эрсдэлтэй байдал үүсэж байна.

Иргэдээс нийслэлийн нутгийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтанд хандаж нийт 77,631 өргөдөл, гомдол гаргаснаас 75,222 буюу 96.9 хувь нь шийдвэрлэгдэж, 2,409 буюу 3.1 хувь нь судлах шатанд байна. Иргэдээс ирүүлсэн 75,222 өргөдөл, гомдлын 27,732 буюу 35,7 хувийг гомдол байна. Гомдлыг агуулгаар нь авч үзвэл хүрээлэн буй орчин, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрх зөрчигдсөнөөс үүссэн гомдлууд эзэлж байна.

Хүснэгт №1. Нийт ирүүлсэн гомдлын агуулга

№	Агуулга	Тоо	Хувь
1	Инженерийн байгууламжийн үйл ажиллагаатай холбоотой	3,217	17,7
2	Гудамж, талбайн тохижилт үйлчилгээтэй холбоотой	2,786	15,6
3	Барилгын салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой	2,766	15,2
4	Авто замын салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой	2,679	14,8
5	Боловсролын салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой	2,200	12,1
6	Эрүүл мэндийн салбарын үйл ажиллагаатай холбоотой	2,046	11,3

Нийслэлийн нутгийн захиргааны байгууллагуудаас гаргасан шийдвэр, хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны талаарх мэдээллээр иргэдийг түргэн шуурхай

хангах, иргэдээс ирүүлсэн гомдол, шүүмжлэл, саналыг 1800-1200 тусгай дугаарын утсаар хүлээн авч, холбогдох байгууллага албан тушаалтанд шилжүүлэн ажиллаж байна. Нийслэлийн Лавлагаа мэдээллийн 1800-1200 тусгай дугаарт нийт 53,594 дуудлага ирүүлснээс 45,988 буюу 85,8 хувьд нь амжилттай үйлчилсэн байна.

Иргэдээс ирүүлсэн гомдол, мэдээллийг шуурхай шийдвэрлэхээр Нийслэлийн нутгийн захиргааны байгууллага албан тушаалтанд хандаж гаргасан өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх журмыг шинэчлэн батлуулаад байна. Хотын стандарт мөрдөгдөж эхэлснээр иргэдээс хамгийн их ирүүлж буй гомдлын тоо буурна гэж үзэж байна.

Эмэгтэй, эрэгтэйчүүдийн тэгш эрх, хүйсийн тэгш байдлыг хангах талаар

Монгол Улсын нийт хүн амын 46 хувь буюу 1,539,252 хүн нийслэл Улаанбаатар хотод оршин сууж байгаа бөгөөд 52 хувь нь эмэгтэй, 48 хувь нь эрэгтэй буюу 100 эмэгтэйд 92 эрэгтэй ногдож байна.

2022 онд нийслэлийн хэмжээнд нийт 33,784 хүүхэд мэндэлж, 9,503 хүн нас барж, ердийн цэвэр өсөлт 24,281 хүнээр нэмэгдсэн байна. Төрөх үеийн хүйсийн харьцаа 100 охинд 105 хөвгүүн ногдож байна.

Нийслэл, дүүрэгт ажиллаж байгаа удирдах албан тушаалтнуудыг хүйсээр ангилж үзвэл улс төрийн удирдах албан тушаалд ажиллаж байгаа албан тушаалтнуудын 76 хувь нь эрэгтэй, 24 хувь эмэгтэй, төрийн захиргааны удирдах албан тушаалд ажиллаж байгаа албан тушаалтнуудын 64 хувь нь эрэгтэй, 36 хувь эмэгтэй, төрийн үйлчилгээний байгууллагын удирдах албан тушаалд ажиллаж байгаа албан тушаалтнуудын 24 хувь нь эрэгтэй, 76 хувь эмэгтэй байна.

Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын удирдах албан тушаалтнуудын 60 хувь нь эрэгтэй, 40 хувь нь эмэгтэй, албан хаагчдын 36 хувь нь эрэгтэй, 64 хувь нь эмэгтэй байна.

Ажлын байрны сул орон тооны зар мэдээнд хүйсийг онцлон дурдахгүй, эсхүл аль нэг хүйсийг давуу гэж үзсэн агуулгыг тусгалгүйгээр зарлаж байгаа нь жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангаж буйн нэг илэрхийлэл болсон.

Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2020 оны 99 дүгээр захирамжаар баталсан эрэгтэй, эмэгтэй хүний дундаж наслалтын зөрүүг багасгах талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө, Жендэрийн үндэсний хорооны 2021-2023 онд хэрэгжүүлэх онцлох үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, Жендэрийн үндэсний хорооны 2022 оны үйл ажиллагааны нийтлэг төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Түүнчлэн нийслэлийн Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах дэд хөтөлбөрийг 2 үе шаттай 4 зорилт 55 үйл ажиллагаатайгаар 2020-2025 онд хэрэгжүүлэхээр баталсан бөгөөд хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Мөн Нийслэлийн дэх жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах чиглэлээр 2022 онд хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөнд 2 зорилт 13 үйл ажиллагаатайгаар хэрэгжүүлэхээр баталж, хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

Мөн нийслэл дэх жендэрийн салбар хорооноос нийслэл, дүүрэг, нутгийн захиргааны байгууллагуудын удирдлага, албан хаагчдыг чадавхжуулах сургалтуудыг 53 удаа шат дараатай хийж, сургагч багш бэлтгэн, 400 гаруй албан хаагчдыг сургалтад хамруулсан байна.

Түүнчлэн Жендэрийн үндэсний хорооноос зохион байгуулсан аяныг нийслэлийн хэмжээнд удирдан зохион байгуулж ажиллалаа.

в) Өмчлөх эрх

Газрын удирдлагын нэгдсэн систем нэвтэрч байгаатай холбогдуулан "Нийслэл, дүүргийн тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг нэгдсэн арга зүйгээр хангах аргачлал"-ын дагуу 2022 оны Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний саналыг боловсруулж, Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдрийн 11/33 дугаар тогтоолоор 108 байршилд нийт 5,538 иргэнд 315,17 га газрыг гэр бүлийн хэрэгцээний зориулалтаар өмчлүүлэхээр батлуулсан. Үүнээс 3,244 иргэнд 179,2 га газрыг өмчлүүлсэн бөгөөд төлөвлөгөөний биелэлт 83,3 хувьтай байна.

Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.2 дахь хэсэгт заасны дагуу тухайн жилд нийслэлийн хэмжээнд иргэдэд өмчлүүлэх газрын нийт хэмжээ, байршил, зориулалтыг Засгийн газрын 2022 оны 3 дугаар сарын 16-ны өдрийн 121 дүгээр тогтоолоор батлагдаж тогтоолын хэрэгжилтийг нийслэлийн нутаг дэвсгэрт хэрэгжүүлэн ажиллаа.

Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийн 31.1.2 дахь хэсэгт заасан үндэслэлээр газар өмчлөх эрхээ дуусгавар болгох хүсэлт ирүүлсэн 361 иргэний хүсэлтийг хүлээн авч нийслэлийн Засаг даргын 18 удаагийн захирамжаар 15,035 га газрыг дуусгавар болгон шийдвэрлэн ажилласан.

Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 11/33 дугаар тогтоолоор батлагдсан 2022 оны Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлтийг ханган ажиллах, эзэмшиж буй газраа өмчлөх хүсэлт гаргасан 4,386 иргэний 252,693 га нэгж талбарыг нэгтгэн 2023 оны газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөлд саналыг тусгуулахаар ажиллаж байна.

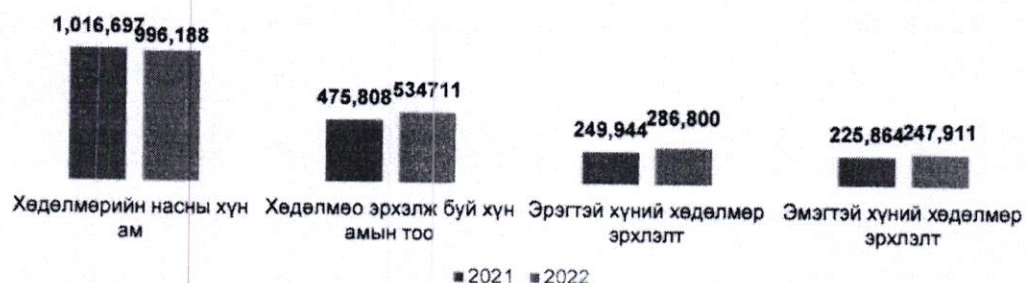
г) Нийгэм, соёлын эрх

Хөдөлмөрлөх эрхийг хангах талаар

Хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр хэрэгжүүлж буй бодлого хууль тогтоомжийн хүрээнд хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж ажиллаж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд хөдөлмөрийн насны 996,188 хүнээс ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа 531,442 хүн байна. Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин 53.7 хувьтай байна. Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 5,6 пунктээр өссөн эерэг үзүүлэлттэй байна.

График №4. Хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал

Нийслэлийн хэмжээнд 5,329 ажлын байр шинээр бүртгэж, 25,036 ажлын байрны захиалга хүлээн авч, 14,662 ажил хайгч иргэнийг бүртгэн, 11,627 иргэнийг тохирох ажлын байранд зуучилснаас 8,013 иргэн ажилд орж, давхардсан тоогоор нийт 25,384 иргэн, ажил олгогчид үйлчилгээ үзүүлсэн. Мөн ажил мэргэжлийн чиг

баримжаа олгох үйлчилгээг ганцаарчлан болон бүлгээр зохион байгуулж, 12,729 иргэнд үзүүлсэн бол цахим хэлбэрээр мэдээлэл авсан иргэн 266,000 гаруй байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих 9 удаагийн өдөрлөг, 4 удаагийн сургалт арга хэмжээнд 432 иргэнийг хамруулснаас 20 иргэнд сэтгэл зүйн тест оношилгоо хийж, 60 гаруй ажил олгогч байгууллагын 315 ажлын байранд ажил хайгч 283 иргэнийг бүртгэж, хөгжлийн бэрхшээлтэй 125 иргэнийг байнгын ажлын байранд зуучилсан.

"Эх орондоо хөдөлмөрлөх боломж 2022" өдөрлөг, арга хэмжээг зохион байгуулж, 33 аж ахуйн нэгж байгууллагын 4,104 ажлын байрны захиалгыг хүлээн авч, ажил хайгч 2,960 иргэнийг бүртгэж, 861 иргэний тохирох ажлын байранд зуучилснаас ажлын шууд ярилцлагад 272 иргэн орж, 1,619 иргэнд хөдөлмөр эрхлэлтийн зөвлөгөө мэдээлэл өгсөн.

Албан бус хөдөлмөр эрхлэгч 507 иргэнийг хамруулсан 1 удаагийн зөвлөгөөн зохион байгуулж, нөлөөллийн 3 удаагийн сургалт арга хэмжээнд 1,007 иргэнийг хамруулсан.

Гарааны бизнес эрхлэх хүсэлтэй 877 залуучуудыг гарааны бизнес эрхлэлтийн сургалтад хамруулж, 97 багт 575.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг олгосон байна. Ажил олгогч 382 байгууллагаас 7,384 цагийн ажлын байрны захиалга хүлээн авч 7,013 иргэнийг зуучилсан.

Шилдэг Старт Ап залуучуудад санхүүгийн дэмжлэг олгох арга хэмжээг зохион байгуулж, 42 багийн 98 залуучууд өрсөлдсөнөөс шилдэг 18 багийн 36 залуучууд шалгарч 180.0 сая төгрөг, Аж ахуй эрхлэгчдийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд нийслэлийн хэмжээнд шалгарсан залуучуудын 79 багийн төсөлд 395.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг тус тус олгосон.

Швейцарын хөгжлийн агентлагийн санхүүжилтээр Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төслийн хүрээнд "Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний загвар төв"-ийг нийслэлийн 9 дүүрэгт шинээр байгуулсан. Тус төвөөр давхардсан тоогоор нийт 25,384 иргэн үйлчлүүлж, ажил хайгч 3,467 иргэнийг шинээр бүртгэж, 381 ажил олгогчоос 7,224 ажлын байрны захиалгыг авч, 5,054 иргэнийг тохирох ажлын байранд зуучилсан.

Хөдөлмөрийн хувийн биржээс хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг 998 иргэн авч, 210 иргэн ажлын байранд зуучлагдсан.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлөөс 2022-2023 онд хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих 7 хөтөлбөр, 28 арга хэмжээг баталсан. 2022 онд нийслэлийн хэмжээнд хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээг холбогдох байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулж, нийт 44,000 иргэнийг хамруулсан. Хөтөлбөрүүдийн хүрээнд 21,4 мянган ажлын байр бий болсон ба үүнээс байнгын ажлын байр 6 мянга, түр ажлын байр 7 мянга, цагийн ажлын байр 8.4 мянга тус тус байна.

Нийслэлийн хэмжээнд байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, нийтийн эзэмшлийн гудамж, зам талбайг цэвэрлэх чиглэлээр "Нийтийг хамарсан ажил" арга хэмжээг 47 удаа зохион байгуулж, 4,712 иргэнийг хамруулан түр ажлын байраар хангасан.

Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих зорилгоор хүүхэд харах үйлчилгээний төв байгуулахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж, төсөл сонгон шалгаруулалтыг 2 үе шаттай зохион байгуулсан. Тус арга хэмжээнд хамрагдах хүсэлтийг 13 иргэн ирүүлснээс 3 төслийг сонгон шалгаруулж, нийт 30.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг олгосон.

Оюутан, залуучуудыг цагаар ажил, хөдөлмөр эрхэлж, орлого олох нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлөөс баталсан "Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр"-ийн цагийн ажилд зуучлах арга хэмжээг нийслэлийн хэмжээнд зохион байгуулж, 1,016 байгууллагаас 15,361 ажлын байрны захиалга төвлөрүүлж, 15,906 оюутан, залуучуудыг цагийн ажлын байранд зуучилсан байна.

Төрөөс эд мөнгөний туслалцаа авах, нийгмийн хамгаалал хүртэх эрхийг хангах талаар

Нийгмийн халамжийн тэтгэвэрт 22,185 иргэнд 56,9 тэрбум, нийгмийн халамжийн тэтгэмжид 894,163 иргэн хамрагдаж 686,8 тэрбум, Ахмад настан, алдар цолтон ахмад настанд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлтийг 50,797 иргэнд 8,5 тэрбум, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд үзүүлэх тусламж хөнгөлөлтийг 14,267 иргэнд 2,5 тэрбум төгрөг олгосон.

Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Ахмад настны тухай хууль, Алдар цолтой ахмад настанд төрөөс нэмэгдэл, хөнгөлөлт олгох тухай хууль, болон бусад холбогдох хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах хүрээнд 2022 оны байдлаар Нийслэлийн хэмжээнд 211,164 ахмад настныг нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, тусламжийн үйлчилгээнд хамруулсан.

Ахмад настанд эрхийн бичгээр амралтын үйлчилгээ үзүүлэх 27, сувиллын үйлчилгээ үзүүлэх 31, Нийгмийн халамжийн сангаас олгох протез, ортопед, тусгай хэрэгсэл нийлүүлэх үйлчилгээг 42 аж ахуйн нэгж гэрээлэн гүйцэтгэж байгаа бөгөөд шинэчлэн батлагдсан жишиг үнийн дагуу тайлант хугацаанд 49,373 ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй 14,367 иргэн, нийт 63,740 иргэн тусламж, хөнгөлөлтөд хамрагдаж, 10,7 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон байна.

"Нийгмийн халамжийн нэгдсэн системээр нийт 1,002,218 иргэнд үйлчилгээ үзүүлж, 754,7 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон. 2022 онд нийслэлийн нийгмийн халамжийн сангийн Онцгой тохиолдлын болон амьжиргааг дэмжих мөнгөн тэтгэмжид нийт 1,779,600,000 төгрөгийн төсөв батлагдсанаас 500 иргэн хамрагдаж, 600.0 (33,7 хувь) сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон.

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн хүрээнд 2022 онд Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд 1,634,506.8 төгрөг батлагдсанаас 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 6,690 иргэнд 1,634,506.8 (100%) төгрөгийн санхүүжилтийг олгосон.

Агаарын чанарыг сайжруулах бүсэд хамаарах 6 дүүргийн зорилтот бүлгийн нийт 6,098 өрхөд (нэг өрхөд 0,9 тн) түлш олгож, 411.0 сая төгрөгийн санхүүжилт зарцуулсан.

Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд сард дунджаар 9,474 өрх хамрагдаж, нийт өссөн дүнгээр 6,628.4 сая төгрөг зарцуулсан бөгөөд зорилтот бүлгийн нийт 15,572 өрхөд шаардлагатай дэмжлэг, тусламжийг хүргэсэн.

Нийгмийн халамжид хамрагддаггүй, нийгмийн харилцаанаас тусгаарлагдаж болзошгүй иргэдийг амьдралын зөв дадал хэвшилд сургах, түр хоноглох үйлчилгээнд давхардсан тоогоор нийт 1,038 иргэн түр хоноглож, 507.5 сая төгрөгийн санхүүжилт, бүлгийн төсөлд 248 бүлгийн 500 иргэнд 375.8 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг, нийт 1,538 иргэнд 883,3 сая төгрөгийн зарцуулсан.

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газрын даргын 2022 оны "Бүлгийн төсөл хэрэгжүүлэх удирдамж"-ийн дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй 74, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй өрхийн 19, нийт 93 иргэнд 119,100,000 төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгосон байна.

Сурч боловсрох эрхийг хангах талаар

Хууль тогтоомжийн хүрээнд сургуулийн өмнөх боловсролын төрийн өмчийн 276, төрийн бус өмчийн 398 нийт 674 цэцэрлэгийн 3540 бүлгийн 85,119 хүүхэд, ерөнхий боловсролын төрийн өмчийн 152, төрийн бус өмчийн 129 нийт 281 ерөнхий боловсролын сургуулийн 10,256 бүлгийн 340,063 сурагчдад сургуулийн өмнөх боловсролын 13,768, ерөнхий боловсролын 22,207 багш, ажилтан боловсролын үйлчилгээг чиг үүргийн дагуу хүргэн ажиллаж байна.

Улс, нийслэл, дүүргийн төсөв, гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр он дамжин хэрэгжиж буй болон 2022 онд шинээр хэрэгжихээр батлагдсан 51 сургууль, 93 цэцэрлэг, 27 бага сургууль, цэцэрлэгийн цогцолбор, 4 спорт заал, 1 дотуур байр, нийт 176 боловсролын байгууллагын хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ хэрэгжиж байна.

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар улсын төсвийн хөрөнгөөр 10 цэцэрлэгийн барилга, нийслэлийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2 цэцэрлэгийн барилга, азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлээр 1 цэцэрлэгийн өргөтгөлийн барилга, нийт 13 цэцэрлэгийн барилга ашиглалтад орж цэцэрлэгийн орны тоог 2570-аар, Сүхбаатар дүүргийн 11 дугаар хороо, Хан-Уул дүүргийн 13 дугаар хорооны бага сургууль, цэцэрлэгийн цогцолборын барилга ашиглалтад орж цэцэрлэгийн орны тоог 360-аар тус тус нэмэгдүүлээд байна.

Нийслэлийн цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд нийт 128 түрээсийн байранд 448 бүлгийн 13,855 хүүхдийг хамруулж байна. Мөн 2022-2023 оны хичээлийн жилд цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд төрийн бус өмчийн цэцэрлэгүүдийн сул орон зайнд нэмэлт элсэлтийг зохион байгуулж, 2022 оны 09 дүгээр сард төрийн бус өмчийн цэцэрлэгт хамрагдаж буй нийт 340 цэцэрлэгийн 13,413 хүүхдэд, 10 дугаар сард 274 цэцэрлэгийн 13,855 хүүхдэд, 11 дүгээр сард 14,365 хүүхдэд хувьсах зардлыг 2 дахин нэмэгдүүлж, хоолны зардлын хамт олгосон.

Дээрх арга хэмжээний үр дүнд 2022-2023 оны хичээлийн жилд хамран сургалтын хувь 78 хувиас 90.2 хувь болж 12.2 хувиар өссөн. 2022-2023 оны хичээлийн жилд Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах хүсэлт ирүүлсэн 128,123 хүүхдийн 98.7 хувь нь хамрагдсан.

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 3 сургуулийн барилга, Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлээр 1 сургуулийн барилга тус тус ашиглалтад орж сургуулийн хүчин чадлыг 1920-оор, Хан-Уул дүүргийн 13 дугаар хороонд бага сургууль, цэцэрлэгийн цогцолборын барилга ашиглалтад орж хүчин чадлыг 160-аар тус тус нэмэгдүүлээд байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийг 3 ээлжээс 2 ээлжид шилжүүлэх, бүлэг дүүргэлтийг бууруулах ажлын хүрээнд 2022-2023 оны хичээлийн жилд 18 сургуулийн 20 түрээсийн байранд 11,430 хүүхдийг хамруулж байна.

2022-2023 оны хичээлийн жилд дээрх арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлснээр өмнөх оны хичээлийн жилээс ерөнхий боловсролын сургуулийн барилга ашиглалтын коэффициент 1.51-ээс 1.50 болж буурсан.

2022-2023 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын сургуульд 23071 багш, ажилчид ажиллаж байна. Үүнээс 13003 нь удирдах ажилтан, 16023 нь үндсэн багш, 5747 нь бусад ажилчид байна. Үндсэн багш нарын 5456 нь буюу 34.5 хувийг бага ангийн багш, 65.5 хувийг бусад мэргэжлийн багш эзэлж байна. Нийт багш нарын 44 хувь буюу мэргэжлийн зэрэгтэй 7046 багш ажиллаж байна.

Сургуулийн өмнөх боловсролд 14967 багш, ажилчид ажиллаж байна. Үүнээс 1018 нь удирдах ажилтан, 4584 нь үндсэн багш, 5323 нь бусад ажилчид байна. Нийт багш нарын 39.1 хувь буюу мэргэжлийн зэрэгтэй 1795 багш ажиллаж байна. Дутагдалтай багшийн тоо 150 байна.

2022-2023 оны хичээлийн жилд сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад 4584 үндсэн багш ажиллаж байгаа бөгөөд мэргэжлийн багшийн хангалт 96.7 хувьтай байна.

2022 онд нийслэлийн хэмжээнд нийслэл, дүүргийн төсвийн хөрөнгөөр 7.8 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй сургууль, цэцэрлэгийн их засварын 100 төсөл, арга хэмжээ хэрэгжсэн. Мөн Дэлхийн банкны санхүүжилтээр "Улаанбаатар цэвэр агаар" төслийн хүрээнд Баянгол дүүргийн 141, 157 дугаар цэцэрлэг, Чингэлтэй дүүргийн 49 дүгээр сургууль, 154 дугаар цэцэрлэг, Налайх дүүргийн 208 дугаар цэцэрлэг, нийт 4 цэцэрлэг, 1 сургуулийн барилга байгууламжийг дулаалах ажил бүрэн хэрэгжиж дууссан.

Сургуулийн автобус төслийг хэрэгжүүлж, 2022 оны 09 дүгээр сарын 05-ны өдрөөс 23 сургуулийг хамруулан 23 чиглэлд 23 автобус үйлчилж өдөрт дунджаар 4300-4571 хүүхэд зорчиж байна.

Эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах талаар

Өнөөдрийн байдлаар анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлж буй 142 өрхийн эмнэлгийн 70% нь байрны багтаамж стандартаас бага байранд үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба улс нийслэлийн төсвөөс 2022-2023 онд шинээр Чингэлтэй дүүрэг 1-3, 16 дугаар хороо, Хан-Уул дүүрэг 14, 16 дугаар хороо, Сонгинохайрхан дүүрэг 40 дүгээр хороонд өрхийн эрүүл мэндийн төвийн барилга шинээр баригдаж байна.

Азийн хөгжлийн банкны хөрөнгө оруулалтаар шинээр 10 байршилд жишиг өрхийн эрүүл мэндийн төвийн барилга баригдахаар зураг төсөл, газрын асуудлыг шийдвэрлээд байна. Мөн Гачуурт тосгоны эрүүл мэндийн төв, Аддиклогийн төвийн барилгын ажил эхлээд байна. Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн байр шинээр барьж байгаа ч нийслэлд шинээр 42 хороо байгуулагдсан нь тэнд ажиллах өрхийн эрүүл мэндийн төвийн байрны асуудал тулгамдсан хэвээр байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын санаачилгаар "Эрүүл мэнд - Үндэсний баялаг" урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлгийг 2022 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдрөөс зохион байгуулж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар 85,000 хүүхэд илрүүлэг, үзлэгт хамруулсан. Тав хүртэлх насны хүүхдийн суурь өвчлөлийн эрүүлжилтийн хувь 86,9%-тай байна. Энэ нь зорилтод түвшнээс 26,9%-р өссөн үзүүлэлттэй байна.

Дүүргийн эрүүл мэндийн төвийн өсвөр үеийн кабинет, 159 өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдээр дамжуулан урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлэг, үзлэг шинжилгээнд нийт 258,552 өсвөр насны хүүхэд хамрагдаад байна.

Халдварт бус өвчний эрт илрүүлгийн үзлэгт давхардсан тоогоор нийт 1,386,422 хүн хамрагдсан байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 266,421 хүнээр нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Урьдчилан сэргийлэх үзлэгээр эмгэгтэй оношлогдсон иргэнийг тухай бүрд эмчилсэн.

-Артерийн даралт ихсэх үзлэгт 961,192 иргэн хамрагдахаас 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 597,610 иргэн буюу 62,1% хамрагдаад байна. Үүнээс 7491 өвчлөл илрүүлэн хяналтад авч, эмчилгээ хийсэн.

-Чихрийн шижин илрүүлэг шинжилгээнд 961,192 иргэн хамрагдахаас 502,718 иргэн буюу 52,3% нь хамрагдаж, 920 чихрийн шижин өвчний тохиолдол шинээр бүртгэн хяналтад аваад байна.

-Умайн хүзүүний өмөн илрүүлэгт 113,897 эмэгтэй хамрагдах ёстойгоос 32,212 буюу 28,28% нь хамрагдсан. Эдгээрээс 3,4021 сорьц авсанаас 995 хүний сорьцод өөрчлөлттэй гарч дараагийн шатны эмчилгээнд шилжүүлээд байна.

-Хөхний хавдар илрүүлэг шинжилгээнд 485,675 эмэгтэй хамрагдах ёстойгоос 204,159 хүн буюу 42% хамрагдаж өөрчлөлттэй гарсан 430 тохиолдлыг шинжилгээнд илгээж, хавдрын 37 тохиолдол илрүүлэн эмчилгээнд хамрагдаж байна.

Элэгний хорт хавдрын эрт илрүүлэгт 49,723 хүн хамрагдсанаас 50 хорт хавдарын тохиолдол шинээр бүртгэгдэн эмчилгээнд хамрагдаж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд 145 товлолын дархлаажуулалтын цэгээр үндсэн 150 сувилагч, 139 нэмэлт сувилагч ажиллаж байна. Товлолын дархлаажуулалтын хамралт 94%-тай байна. Энэ нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 1%-иар буурсан байна.

Жирэмсний хяналтад 2022 оны байдлаар нийт 29670 эмэгтэй хамрагдсаны эрт үе буюу эхний 3 сартайдаа 91.5 хувь, 4-6 сартайдаа 7.8 хувь, 7 ба түүнээс дээш сартайд 0.6 хувь нь тус тус хамрагдсан байна. Шинээр хяналтад орсон нийт жирэмсэн эхчүүд 97.2 хувь цусны ерөнхий шинжилгээнд хамрагдаж 5.1 хувь нь цус багадалттай, 99.7 хувь нь БЗДХ-ын шинжилгээнд хамрагдаж 1.1 хувьд нь трихомониаз, 0.1 хувьд нь заг хүйтэн, 1.5 хувьд нь тэмбүүгийн өвчлөл илэрсэн байна.

2022 оны байдлаар тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл 1000 амьд төрөлтөд 14.4 промилль буюу өмнөх оны мөн үеэс 1.2 промилиор нэмэгдсэн үзүүлэлттэй, энэ нь нийслэлийн хэмжээнд 28,836 эх амаржсан нь өмнөх оны мөн үеэс 1787 төрөлтөөр буюу 5.8 хувиар, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 3148 төрөлтөөр буюу 9.8 хувиар, нийслэлийн харьяа эрүүл мэндийн байгууллагын хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 28 тохиолдлоор тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Нийслэлийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар сүрьеэ өвчлөлийн 1132 тохиолдол шинээр оношлогдсон. 10000 хүн амд 7, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 85 тохиолдлоор буурсан байна. Нийт тохиолдлын 5.5 хувь 0-14 насны хүүхэд эзэлж байна. Эрсдэлт бүлгийн иргэдийн дунд сүрьеэгийн илрүүлэг, эмчилгээний амжилт 86.2 хувь буюу өмнөх оноос 22 хувиар нэмэгдсэн байна.

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний 3 нэр төрлийн тусламж үйлчилгээг нэмэгдүүлсэн.

Нийслэлийн хэмжээнд 2022 оны 01 дүгээр сараас Коронавируст /Ковид-19/ халдварын батлагдсан тохиолдлын тоо эрс нэмэгдэж биеийн байдал хүнд, хүндэвтэр иргэдийг хэвтүүлэн эмчлэх ор хүрэлцэхгүй болж эхэлсэн тул 35 эмнэлгийн нийт 4748 орыг дэлгэн коронавируст /Ковид-19/ халдвар батлагдсан нэн хүнд, хүнд, хүндэвтэр иргэдийг хэвтүүлэн эмчилсэн. Коронавируст /КОВИД-19/ халдварын тохиолдлын тоо буурч 2022 оны 04 дүгээр сарын 01-ээс эхлэн Халдварт өвчин судлалын үндэсний төв нь халдвар батлагдсан иргэдийг хэвтүүлэн эмчилж байсан. 2022 оны 07 дугаар сараас халдварын тохиолдлын тоо эрс нэмэгдэж төлөвлөлтийн дагуу 18 эмнэлгийн 1616 орыг дахин дэлгэж, нэн хүнд, хүнд, хүндэвтэр иргэдийг хэвтүүлэн эмчилсэн. Цаашид цар тахлын өвчний тохиолдол нэмэгдсэн үед нэмэлтээр ор дэлгэн ажиллах орны төлөвлөлтийг хийн ажиллаж байна. Коронавируст /Ковид-19/ халдварын дараах сэргээн засах тусламж, үйлчилгээнд 6,530 хүнийг хамруулан ажилласан.

Шинжлэх ухаан, соёлын эрхийг хангах талаар

Нийслэлийн нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд 9 дүүрэгт 412,527 өрхийн 1,539,252 нийслэлийн иргэдэд үйлчилж байна.

Нийслэл хотоос соёлын талаар баримталж буй бодлогыг иргэд, олон нийтэд сурталчилж, иргэдийн нийтийн соёлыг дээшлүүлэх, соён гэгээрүүлэх зорилгоор нийслэлийн хэмжээнд "Хотын соёл", "Хотын соёл-Хариуцлагатай иргэн" аяныг өрнүүлж, 10,000 гаруй иргэдэд хүрч ажилласан. Мөн 31, 32 дахь удаагийн "Номын баяр"-ыг "Илүү их уншъя уриа"-тайгаар тэмдэглэн өнгөрүүлсэн.

Нүүдэлчдийн давллагаа НҮТББ-тай хамтран "Үндэсний хөгжим өв соёлыг орчин цагийн хөгжимтэй шинэчлэн найруулсан тоглолтыг 2022 оны 11 дүгээр сарын 11-ний өдөр зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 2 сая хүнд хүрсэн.

"Даншиг наадам-Хүрээ цам" наадмыг 2022 оны 08 дугаар сарын 06-ны өдөр Хүй долоон худагт зохион байгуулсан. Наадмыг гадаадын болон дотоодын 6,000 орчим иргэд, жуулчид ирж үзсэн.

Төв цэнгэлдэх хүрээлэн "Миний Нийслэл", "The Best" тоглолтыг зохион байгуулж, 30,000 гаруй үзэгчдэд хүрсэн.

"Автомашингүй өдөр 2022" арга хэмжээг зохион байгуулсан. Уг арга хэмжээний үеэр Сонгодог урлагийн тоглолтыг төв талбайд зохион байгуулж, 10,000 гаруй иргэд үзэж сонирхсон.

Тулгар төрийн 2230, 2231 жил, Их Монгол Улсын 815, 816 жил, Үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээн мандуулсны 110, 111 жил, Ардын хувьсгалын 100, 101 жилийн ойн хүрээнд зохион байгуулах "Улаанбаатарын үдэш" шоу тоглолтыг 2022 оны 07 дугаар сарын 13-15-ны өдрүүдэд "Хүй долоон худагт" зохион байгуулсан. "Улаанбаатарын үдэш-2022" цэнгүүнд 8000 орчим хүн хүрэлцэн ирсэн бөгөөд 100 гаруй уран бүтээлчид, хамтлаг дуучид уран бүтээлээ хүргэсэн.

Олон улсын хүүхдийн эрхийг хамгаалах өдөрт зориулсан "Монгол хүүхдүүд 2022" баярын нэгдсэн арга хэмжээг 06 дугаар сарын 01-ний өдөр "Энх тунх-Мөнх тунх" сэдвийн дор Д.Сүхбаатарын талбайд зохион байгуулсан.

Олон улсын эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалах өдрийг угтан "Их хотын бүсгүйчүүд 2022" хүндэтгэлийн ёслол зохион байгууллаа.

Монголын кино урлагийн салбарыг хөгжүүлэх, кино уран бүтээлчдийн олон улсын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх, зорилгоор 14 дэх удаагийн "Улаанбаатар" Олон Улсын кино наадмыг 2022 оны 10 дугаар сарын 17-23-ны өдрүүдэд Улаанбаатар хотноо зохион байгууллаа.

"Соёлын бүтээлч сар"-ын үйл ажиллагааг 2022 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 11 дүгээр сарын 30-ний өдрүүдэд нийслэлийн 9 дүүргийн хэмжээнд зохион байгуулж, нийт 55 арга хэмжээнд 10,000 гаруй иргэнийг оролцуулаад байна.

д) Тусгай хэрэгцээ, онцлог эрх ашиг бүхий бүлгийн эрх

Нийслэлийн хэмжээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй 35,2 мянган иргэн амьдарч байгаа нь өмнөх оноос 390 хүнээр (1,1%) буурсан байна.

Улаанбаатар хотын хувьд иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах, сайжруулах үүднээс нийт 22 бүлэг, 97 хотын стандартыг батлан мөрдөхөөр төлөвлөснөөс эхний 52 хотын стандарт батлагдсан. Үүнээс 19 стандартад тусгай хэрэгцээт иргэдийн хүртээмжийг хангах тухай заалтууд туссан. 2023 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдөр Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар 2 дугаар ээлжийн

14 стандартын хоёр нь зөвхөн тусгай хэрэгцээт иргэдийн хүртээмжтэй байдлыг хангахад чиглэсэн.

2022-2023 оны хичээлийн жилд нийслэлийн ерөнхий боловсролын 296 сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй 2,723 хүүхэд төрөөс үзүүлж буй боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байна. Үүнээс ерөнхий боловсролын ердийн 148 сургуульд хөгжлийн бэрхшээлтэй 1,062 хүүхэд суралцаж байгаа нь өмнөх хичээлийн жилээс 81 хүүхдээр нэмэгдээд байна.

Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, Жайкатай хамтран хэрэгжүүлж буй "Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг сайжруулах төсөл" II шатыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Нийслэлийн 9 дүүргийн 25 сургуулиудад тэгш хамран сургах боловсролын загвар болж, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд ердийн сургуульд бусад хүүхдүүдтэй хамт сурч боловсрох боломжийг бүрдүүлж, туршлага судлах, түгээн дэлгэрүүлэхээр ерөнхий боловсролын сургуулийн багш нарт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн сурах үйл ажиллагааг дэмжих арга зүйн гарын авлага, зөвлөмж, 3 төрлийн видео хичээлийг боловсруулан, өдөр тутмын хэрэглээний 450 үгсийн зурган карт, дохионы хэлний зурган картын хамт нийт 1427 ширхэг хэрэглэгдэхүүнийг төрийн болон төрийн бус өмчийн 154 цэцэрлэг, сургуулиудад хүргүүлсэн.

Тусгай хэрэгцээт суралцагчийн эрхийг хамгаалах, ялгаварлалтаас сэргийлэх зорилгоор "Хандлагаа өөрчилъе" сэдэвт хэлэлцүүлгийг 2022 оны 05 дугаар сарын 12-ноос 2022 оны 05 дугаар сарын 20-ны өдрүүдэд зохион байгуулж, нийслэлийн ерөнхий боловсролын 120 сургуулийн нийт 6,981 суралцагч, эцэг, эх, асран хамгаалагчийн төлөөлөл оролцлоо.

2022 оны жилийн эцсийн байдлаар ашиглалтад орсон сургуулийн барилга нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан сургалтын орчныг бүрдүүлсэн байна. Ингэснээр олон улсын стандартад нийцсэн дотор, гадна талын налуу шат, давхар бүрд тусгай тоноглол бүхий ариун цэврийн өрөөтэй, анги танхим бүхий хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд сурах орчин бүрдээд байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, мэдээллийн урсгалыг сайжруулах ажлын хүрээнд ажлын байрны 9 өдөрлөг, ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгож, зөвлөгөө мэдээлэл өгөх 4 сургалтыг тус тус зохион байгуулж, нийт 432 иргэнийг хамруулснаас ажил олгогч 60 гаруй байгууллагын 315 ажлын байранд ажил хайгч 283 иргэнийг бүртгэж, хөгжлийн бэрхшээлтэй 125 иргэнийг ажлын байранд зуучилсан.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд нийслэлийн хэмжээнд 1,229 иргэн санхүүгийн дэмжлэг авч, борлуулалтын болон ажлын байрны түрээсийн дэмжлэгт 108 иргэн хамрагдаж, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг тогтвортой ажлын байраар хангасан ажил олгогч 36 байгууллага, иргэнд урамшуулал олгосон байна.

Нийслэлийн нийтийн тээврийн парк шинэчлэлтийн ажлын хүрээнд нийлүүлэгдсэн их багтаамжийн автобуснууд нь тэргэнцэртэй зорчигчдод зориулсан нам шалтай, тусгай зориулалтын зорчигчийн хэсэг, бэхэлгээ хийгдсэн бөгөөд хараагүй зорчигчид зориулан дуут зарлагч, сонсголгүй зорчигчдод зориулан лед дэлгэц, хяналтын камер зэрэг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн зорчих боломжийг хангасан тусгай тоног төхөөрөмжөөр бүрэн тоноглогдсон.

Нийтийн тээврийн үйлчилгээнд ажиллаж байгаа бүх автобусанд зогсоол зарлагч болон лед дэлгэцтэй байгаа бөгөөд хэвийн үйл ажиллагаанд хяналт тавин

ажиллаж байна. Нийтийн тээврийн хэрэгслийн жолооч нарт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг үйлчлүүлэх боломжийг бүрэн бүрдүүлж, ашиглалтыг сайжруулан ажиллах талаар холбогдох байгууллагуудтай хамтран сургалтыг зохион байгуулсан.

Гуравдугаар бүлэг. Тулгамдсан хүний эрхийн зөрчил

Төрийн албан хаагчийн тодорхой үйлдэл, эсвэл эс үйлдэхүйн улмаас үүссэн нэгээс дөрөв хүртэлх жил үргэлжилж байгаа хүний эрхийн зөрчил бүртгэгдээгүй байна.

Дөрөвдүгээр бүлэг. Санал, дүгнэлт

Хүний эрхийн төлөв байдлын 2022 оны тайланг гаргаж, хүний эрхийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг 23 төрийн бус байгууллагад тайлан болон хэлэлцүүлэгт оролцох тухай мэдээллийг 2023 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдрийн 03/3046 дугаартай албан бичгээр хүргүүлсэн.

Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газраас "Хүний эрхийн төлөв байдлын тайлан"-г гаргаж, тайлангийн хэлэлцүүлгийг 2023 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдөр нийслэлийн Засаг захиргааны II байр, Хангарди ордонд зохион байгууллаа.

Хэлэлцүүлэгт хүний эрхийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг Монголын Эмнести интернэшнл, Монголын Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөрийг дэмжих холбоо, Ирээдүйн босго, ЛГБТ төв, Эмэгтэйчүүд амьдрал төв, Хил хязгааргүй алхам, Хар тамхи мансууруулах бодисоос иргэдийг хамгаалах нийгэмлэг төрийн бус байгууллагуудын төлөөлөл оролцон, тайланг хэлэлцэн, бичгээр саналаа ирүүлэхээр болсон. 2023 оны 05 дугаар сарын 19-ний өдрийн хэлэлцүүлэгт дараах санал, шүүмжийг өгсөн. Үүнд:

1. Тайлантай танилцах хугацаа маш богино байсан учраас урьдчилан танилцаж саналаа бэлтгэх боломжгүй байсан бөгөөд цаашид тайланг 14 хоногийн өмнө ирүүлж байвал бид танилцаж саналаа бичгээр өгч, хэлэлцүүлэг маань илүү үр дүнтэй болох боломжтой;

2. Хамгийн их зөрчигдөж байгаа эрх бол хүүхдийн эрх, хөдөлмөрлөх эрх байна. Эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөрлөх эрх хамгийн ихээр зөрчигддөг, цалин хөлсний ялгаатай байдал байна. Эдгээр асуудлыг хөндөж, тайландаа тусгах шаардлагатай байна. Бид тайланд тусгах асуудлын талаар саналаа бичгээр өгөх боломжийг бүрдүүлбэл бид тайлангийн аль хэсэгт ямар зүйлсийг нэмж оруулах вэ гэдэг асуудлыг нэг бүрчлэн бичгээр өгөх боломжтой;

3. Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхээ хамгаалуулах талаар, үүнийг хангах чиглэлээр ямар үйл ажиллагаа явуулсан талаар мэдээллийг оруулж өгөх;

4. Хүний эрхийн асуудлаар зөрчигдсөн асуудал юу байна. Анхаарах асуудал юу байна гэдэг талаасаа мэдээллийг оруулмаар байна. Тайланд ихэвчлэн хүний эрхийг хангах талаас хэрхэн ажилласан талаар дэлгэрэнгүй тусгасан байна. Цаашид илүү хүний эрх хөндөгдсөн кейс, баримтуудыг оруулж, дүгнэлт хийж оруулах;

5. Өмчлөх эрхийн асуудал дээр дахин төлөвлөлттэй холбоотой иргэний эрхийн зөрчил, үүнийг хэрхэн хангаж байгаа талаарх асуудал дурдагдаагүй байна. Мөн зэвтэй ус гарч байгаа асуудлаар гомдол ирүүлээд байдаг энэ талаарх асуудлуудыг огт дурдаагүй байна. Эдгээр бодит байдал дээр байгаа асуудлуудыг оруулах;

6. Монгол Улсын Хүний эрхийн үндэсний комиссын 22 дахь удаагийн илтгэлээс нийслэлтэй холбоотой асуудлуудаа оруулах;

7. Хүний эрхийг хангах эрх зүйн орчныг хэрхэн хангасан, зөрчигдсөн тохиолдолд хэн хамгаалах вэ гэдэг асуудлыг хэрхэн тусгаж шийдвэрлэсэн талаарх мэдээллийг тайландаа оруулж өгмөөр байна. Хууль тогтоомжийн дагуу нийслэлээс ямар эрхийг яаж хангах талаар заасан үүнийг хэрхэн хэрэгжүүлсэн талаар мэдээллийг үндэслэн тайлагнах;

8. Төрийн албан хаагчийн тодорхой үйлдэл, эсвэл эс үйлдэхүйн улмаас үүссэн нэгээс дөрөв хүртэлх жил үргэлжилж байгаа хүний эрхийн зөрчил бүртгэгдээгүй байна гэж тайлагнасан байна. Журамд бас өөрчлөлт оруулах санал өгөхөөр харагдаж байна. Зөвхөн хүний эрхийг зөрчсөн асуудал чухал биш. Гол

асуудал нь төрийн ямар шийдвэр үйл ажиллагаа нь хүний эрхийг зөрчиж байгаа вэ гэдэг асуудал чухал;

9. Төрийн албан хаагчийн хөдөлмөрлөх эрхийг хангах асуудлаар бас тайланд тусгах;

10. Бэлгийн цөөнхийн талаар тайландаа огт тусгаагүй байна. ЛГБТ төвтэй хамтраад бидэнд ямар асуудал байгаа вэ гэдгийг судалж, тусгах боломжтой;

11. Хар тамхинд донтсон хүмүүсийн эрхийн асуудлыг хүний эрхийн тайландаа хөндөх;

12. Иргэдээс ирүүлсэн гомдлыг илүү нарийвчилж, яг ямар асуудлаар гомдол их ирсэн байна гээд илүү нарийвчилсан байдлаар гаргаж, тайландаа тусгах;

13. Мөн нийслэлээс тухайн хүний эрхийг хангах чиглэлээр зарцуулсан төсвийн мэдээллийг оруулах;

14. Хүний эрхийн комисс дээр гарч байгаа тайлангуудыг албан ёсоор авч, танилцаж, олон нийтэд түгээж байх;

15. Төрийн бус байгууллагуудаас гарч байгаа судалгааны тайлангуудыг авч, ашиглах.

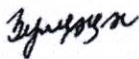
Цаашид нийгмийн тодорхой бүлэг болон олон улсын хэмжээнд хүний эрхийн талаарх мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх, соён гэгээрүүлэх, хүний эрхийн соёлыг дээшлүүлэх, төрөөс хэрэгжүүлж буй бодлого, хөтөлбөр, үйл ажиллагааг хүний эрхэд суурилсан байхаар төлөвлөж, зохион байгуулах, хүний эрхийн талаарх төрийн байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах шаардлагатай байна.

Хүний суурь эрхийг хангах, хамгаалах, иргэдийн эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчигдсөн тохиолдолд авах арга хэмжээ зэрэг энэ талын мэдлэг, мэдээлэл олгох сургалт, нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулах шаардлагатай бөгөөд нөгөө талаас төрийн албан хаагчдын нэр хүндийг сэргээх, эрхийг хамгаалах чиглэлд зохион байгуулах арга хэмжээ дутагдаж байна.

ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
ДАРГЫН АЛБАН ҮҮРГИЙГ
ТҮР ОРЛОН ГҮЙЦЭТГЭГЧ

 Д.БАЯЛАГЦЭНГЭЛ

БОЛОВСРУУЛСАН:
ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
МЭРГЭЖИЛТЭН

Б.ЗУЛЦЭЦЭГ